MARKKINAOIKEUS
MARKNADSDOMSTOLEN

Lausunto

26.10.2022 Dnro H 00217/22

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä HE 93/2022 vp eräiden lakien valitusteitä koskevan sääntelyn ja eräiden teknisten seikkojen päivittämiseksi

Viite: Asiantuntijapyyntö 14.10.2022

Etäkuuleminen: 28.10.2022 klo 9:00

Hallituksen esityksessä HE 93/2022 vp ehdotetaan muutettavaksi yhteensä 14:ää eri hallinnonalalle sijoittuvaa lakia.

Esityksessä todetun mukaan esitykseen sisältyvien lakien muutoksenhakusäännöksiä muutettaisiin siten, että viranomaisten päätöksestä valitettaisiin hallinto-oikeuteen eikä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Markkinaoikeus Sörnäistenkatu 1, 00580 Helsinki, Puhelin 029 564 3300, Faksi 029 564 3314, markkinaoikeus@oikeus.fi, www.markkinaoikeus.fi

Marknadsdomstolen Sörnäsgatan 1, 00580 Helsingfors, Telefon 029 564 3300, Fax 029 564 3314, markkinaoikeus@oikeus.fi, www.marknadsdomstolen.fi

Myös tietyistä yleisten tuomioistuinten hallintopäätöksistä valitettaisiin hallinto-oikeuteen. Tämä valitustie vastaisi esityksessä todetun mukaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain pääsääntöä.

Samalla esitykseen sisältyvät muutoksenhakusäännökset ehdotetaan ajantasaistettaviksi siten, että viittaukset kumottuun hallintolainkäyttölakiin päivitettäisiin ja yleislakien kanssa päällekkäinen sääntely poistettaisiin.

Markkinaoikeuden lausunto

Markkinaoikeus on tarkastellut esityksessä ehdotettua erityisesti siltä osin kuin ehdotuksilla on liittymäkohtia markkinaoikeuteen tai markkinaoikeuden toimialaan kuuluviin asioihin ja esittää lausuntonaan kunnioittaen seuraavan.

Lakivaliokunnan asiantuntijapyynnössä esitetyn mukaisesti markkinaoikeus on lausunnossaan ottanut huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 39/2022 vp.

Laki maakaasumarkkinalain 96 ja 97 §:n muuttamisesta (12. lakiehdotus)

Voimassa olevan maakaasumarkkinalain 96 §:n 2 momentin mukaan momentissa tarkoitetuissa tapauksissa Energiaviraston tekemästä päätöksestä (tai päätöksestä, jolla Energiavirasto on jättänyt asian tutkimatta) saa valittaa markkinaoikeuteen. Pykälän 4 momentissa säädetään jatkomuutoksenhaun osalta, että markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Edellä mainittua sääntelyä ei esityksessä ehdoteta asiallisesti muutettavaksi.

Markkinaoikeuden käsityksen mukaan itsestään selvänä lähtökohtana tulee jatkossakin pitää, että jatkomuutoksenhaku markkinaoikeuden päätöksiin po. osin ohjataan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tämä vastaa myös muuta markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvien energiamarkkina-asioiden sääntelyä jatkomuutoksenhaun osalta.

Sen osalta, tulisiko markkinaoikeuden ratkaisuihin po. osin hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta ns. suoralla valituksella vai valituslupajärjestelmää hyödyntäen, ei markkinaoikeudella ole voimakasta näkemystä puoleen taikka toiseen.

Markkinaoikeus kiinnittää sen sijaan enemmän huomiota kahteen yleisempään seikkaan.

Ensinnäkin markkinaoikeuden näkemyksen mukaan olisi toivottavaa, että tiettyä aihepiiriä koskevan lainsäädännön uudistaminen / muuttaminen suoritettaisiin samanaikaisesti, yhtenä kokonaisuutena. Tämä koskee paitsi jo ihan lakiteknisiä uudistuksia, mutta aivan erityisesti periaatteellisia uudistuksia

(kuten tapahtuuko muutoksenhaku suorana valituksena vai valituslupajärjestelmää hyödyntäen). Esimerkiksi energiamarkkina-asioiden muutoksenhakusääntelyä markkinaoikeuden osalta sisältyy maakaasumarkkinalain ohella muun muassa sähkömarkkinalakiin (588/2013) sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin (590/2013). Ihan satunnaisotannalla on todettavissa, että esimerkiksi vm. lain 36 § vaikuttaisi sisältävän edelleen viittauksen hallintolainkäyttölakiin.

Edellä mainittuun viitaten markkinaoikeus esittääkin harkittavaksi, olisiko syytä jättää 12. lakiehdotus nyt käsillä olevassa yhteydessä toteuttamatta kokonaan sekä pyrkiä suorittamaan edellä mainittujen lakien osalta muutoksenhakusääntelyä koskeva uudistus / kokonaiskartoitus yhdellä kertaa.

Joka tapauksessa markkinaoikeus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että erityisesti asianosaisten näkökulmasta olisi toivottavaa, että jo itse säännöstekstistä (ilman säännöksen yksityiskohtaisiin perusteluihin turvautumista) kävisi ilmi se, kummalla edellä mainituista tavoista muutoksenhaku markkinaoikeuden ratkaisuihin on aina järjestetty.

Laki tuomioistuinlain muuttamisesta (7. lakiehdotus)

Esityksessä ehdotetaan tuomioistuinlain 23 luvun kirjallista varoitusta, sivutoimilupaa ja virantoimituksesta pidättämistä koskevien päätösten muutoksenhakutietä muutettavaksi muiden kuin ylimpien tuomioistuinten osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain pääsäännön mukaiseksi eli valittamiseksi hallinto-oikeuteen.

Markkinaoikeus katsoo huomioon ottaen sen organisatorinen asema paitsi erityistuomioistuimena yleisesti kuin myös muutoksenhakutuomioistuimena suurimmassa osassa hallintolainkäyttölain järjestyksessä käsiteltävien asioiden osalta, ettei muutoksenhakutien muuttamista hallinto-oikeuteen ole pidettävä sen osalta perusteltuna, vaan että vastaisuudessakin muutoksenhaun tulisi tältä osin ohjautua kuten nykyisinkin hierarkkisesti ylempään tuomioistuimeen eli korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nykyisen sääntelyn pysyttäminen olisi paremmin sopusoinnussa myös sen kanssa, että esimerkiksi tuomioistuinlain 9 luvun 6 §:n mukaan markkinaoikeuden ylituomarille sivutoimiluvan myöntää korkein hallinto-oikeus.

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta (4. lakiehdotus)

Esityksessä ehdotetaan, että vastaisuudessa muun ohella markkinaoikeuden hallintoasiana tekemään julkisuutta koskevaan ratkaisuun haettaisiin muutosta valittamalla korkeimman hallinto-oikeuden sijasta hallinto-oikeuteen.

Markkinaoikeus kiinnittää huomiota siihen, mikä sinänsä tuodaan esiin myös esityksessä, että ehdotettu sääntely saattaisi johtaa muutoksenhakuteiden eroamiseen erityisesti tilanteissa, joissa on kysymys ns. oikeudenkäynnin

ulkopuolisen tahon vireille saattaman julkisuusasian käsittelystä ja ratkaisemisesta samaan aikaan, kun lainkäyttöasia on vielä vireillä esimerkiksi markkinaoikeudessa.

Aivan erityisesti markkinaoikeus pitää kuitenkin ehdotusta markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden osalta ongelmallisena sen johdosta, että julkisuuskysymysten arvioinnin voi hyvin usein katsoa edellyttävän myös asian substanssin tuntemusta, jota markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden osalta alueellisilla hallinto-oikeuksilla ei usein ole, toisin kuin korkeimmalla hallinto-oikeudella.

Esityksessä on sinänsä viimeksi mainittuun liittyen todettu (ks. s. 23), että hallinto-oikeuksilla olisi erityistuomioistuimia paremmat edellytykset ratkaista asiakirjajulkisuuspäätöksiin kohdistuvat valitukset, koska hallinto-oikeudet ratkaisevat valituksia kaikkien muidenkin viranomaisten asiakirjajulkisuuspäätöksistä.

Markkinaoikeus kunnioittaen kyseenalaistaa jyrkästi viimeksi mainitun näkemyksen. Markkinaoikeudessa käsiteltävissä asioissa salassapito lähes poikkeuksetta liittyy liikesalaisuuden suojaan. Nimenomaan liikesalaisuuden suojan arvioinnin osalta asian substanssin ymmärtäminen on aivan keskeisessä asemassa. Näin ollen nimenomaan markkinaoikeutta ja korkeinta hallinto-oikeutta on pidettävä selvästi paremmassa asemassa olevina arvioimaan julkisuuskysymystä po. osin.

Edellä esitetyistä syistä markkinaoikeus ei pidäkään esityksessä markkinaoikeuden osalta tältä osin ehdotettua perusteltuna.

Jussi Karttunen
markkinaoikeuden ylituomari